

Мазуренко К. О., здобувач вищої освіти,
*Одеський національний університет
 імені І. І. Мечникова,
 Україна.*

Науковий керівник – Вейландє Л. В.-В., канд. пед. наук, доц.,
*Одеський національний університет
 імені І. І. Мечникова,
 Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗВО

Одним з основних напрямів розвитку сучасної системи вищої освіти є створення оптимальних умов для ефективної підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних вирішувати складні завдання професійної діяльності й особистісного саморозвитку. Досліджуючи соціально-професійну адаптацію студентів у ЗВО, ми приділяємо особливу увагу формуванню їхньої фахової ідентичності як одному з найбільш значущих чинників становлення професіоналізму та конкурентоспроможності майбутніх спеціалістів. Актуальність вивчення цього феномену зумовлена практичною значущістю подальшого вдосконалення професійної підготовки фахівців [1].

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей формування професійної ідентичності у процесі професійної підготовки у ЗВО.

У зарубіжній психології питання ідентичності досліджувалися з погляду різних теоретичних підходів. Е. Еріксон вважав, що під ідентичністю слід розуміти щось внутрішнє, що лежить фундаментом самої психічної структури індивіда [2].

Дж. Марсія, учень Е. Еріксона, давав таке визначення ідентичності – це «внутрішня самовиникаюча динамічна організація потреб, здібностей, переконань та індивідуальної історії» [3].

Ю. П. Поваренко розглядає професійну ідентичність як критерій розвитку суб'єкта як професіонала, що означає прийняття:

- 1) себе як професіонала;
- 2) певної сфери діяльності як способу задоволення потреб і реалізації себе;

3) ціннісно-нормативних характеристик тієї чи іншої професійної сфери. Варто відзначити також і погляд Ю. П. Поваренкова на питання динаміки ідентичності студентів. Він виділяє кілька стадій:

1. Шкільна ідентичність, яка характерна для першокурсників.
2. Навчально-академічна ідентичність, що виявляється на другому, третьому і четвертому курсах.
3. Власне професійна ідентичність (четвертий і п'ятий курси; далі триває безпосередньо в ході професійної діяльності) [4].

Професійна ідентичність, будучи результатом особистісного і професійного зростання, проявляється при досить високому рівні оволодіння професією.

З іншого боку, в літературі достатньо даних, проаналізувавши які можна зробити висновки, що процес становлення професійної ідентичності починається у вищому навчальному закладі [4].

Якщо казати про студентів, то, як показує практика, студенти 3-го курсу за показником професійної самооцінки професійної ідентичності перебувають у певній кризі, що пов'язано з нереалізованістю професійних домагань, з тим, що студенти бачать необхідність у професійних знаннях, але поки їх не мають через інші цілі, які були поставлені ними на 1 курсі. На цьому ж етапі професіоналізації цілі мають більше професійний характер і більш професійну спрямованість. Можна відзначити, що студенти, які навчаються у 6 семестрі, значно нижче сприймають себе як професіонала, ніж студенти у 10 семестрі. Ця тенденція вказує на наявність кризи ідентичності на 3 курсі навчання студента ВНЗ за параметрами прийняття себе як професіонала [5].

Освітня програма за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» має за мету підготовку висококваліфікованих педагогічних працівників, які здатні розв'язувати складні задачі і проблеми навчання, виховання та розвитку, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій; мають брати участь у створенні та впровадженні нових змісту освіти та методики (технологій) навчання, поєднувати власну педагогічну діяльність на високому професійному рівні з поширенням кращої практики, експертною діяльністю та наставництвом на основі власного педагогічного досвіду [6].

Розкриваючи специфіку розвитку компонентів професійної ідентичності за методикою О. В. Радзімовської, варто зазначити, що у 80 % студентів переважає емоційно-вольовий компонент професійної ідентичності, що вказує на високий рівень сформованості уявлень про себе як представника обраної професії та наявність позитивних емоцій у процесі роботи за обраним фахом. 70 % студентів характеризуються високим рівнем розвитку когнітивно-рефлексивного компоненту професійної ідентичності, що вказує на сформований професійний образ, відповідність інтересів і прагнень обраній професії [7].

У 60 % студентів досить чітко виокремлюється мотиваційно-ціннісний компонент, який розкриває значущість, важливість для студентської молоді обраної професії, відповідність їй свого внутрішнього потенціалу – власних професійних знань, умінь і навичок. А 50 % студентів мають низький рівень альтернативної професійної ідентичності, виявляючи інтерес до інших професій [7].

Отже, професійна ідентичність розпочинає активно формуватися під час професійної підготовки у ЗВО та неперервно розвивається протягом усієї професійної діяльності. Сформована професійна ідентичність є результатом складних процесів фахового самовизначення й адаптації, що виявляється в усвідомленні себе представником обраної професії та професійної спільноти, готовим до виконання професійних обов'язків.

Список використаних джерел

1. Андрієвська-Семенюк О. П. Педагогічні науки. Формування професійної ідентичності майбутніх психологів. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2020. № 21. С. 102–106. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/Visnuk/issue/view/64> (дата звернення: 11.04.2021).
2. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис, 1996.
3. Marcia J. E. Identity in adolescence // Adelson J. (ed.) *Handbook of adolescent psychology*, 1980.
4. Поваренков Ю. П. Психологическое содержание профессионального становления человека. Москва, 2002.
5. Колечко Остап. Розвиток професійної ідентичності студентів-майбутніх вчителів початкових класів. URL: http://dspu.edu.ua/sites/youngsc/AQGS/2013_6-2/pshyology/228-236.pdf (дата звернення: 14.04.2021).
6. Силабус навчальної дисципліни / освітньої компоненти «Актуальні проблеми інклюзивної освіти» / *Міністерство освіти і науки України, Херсонський державний Університет, педагогічний факультет*. 8 с.
7. Григорусь О. С., Стахова О. О. Особливості розвитку професійної ідентичності в студентів-майбутніх педагогів. *Вісімнадцята всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція / Житомирський державний університет імені Івана Франка*. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/48-visimnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/420-osoblivosti-rozvitku-profesijnoji-identichnosti-v-studentiv-majbutnikh-pedagogiv> (дата звернення: 13.04.2021).